

CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1938)

Csendélet virágokkal és gyümölcsökkel, 1915 körül | *Still-life with Flowers and Fruits, around 1915*

Olaj, vászon | Oil on canvas, 74,5x64 cm
Jelezve balra fent | Signed above left: Cziganý

Kezdő ár | Starting price: 12 000 000 Ft / 36 364 EUR
Becsérték: 16 000 000 – 20 000 000 Ft
Estimated value: 48 485 – 60 606 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE:
| Józsa András gyűjteményéből

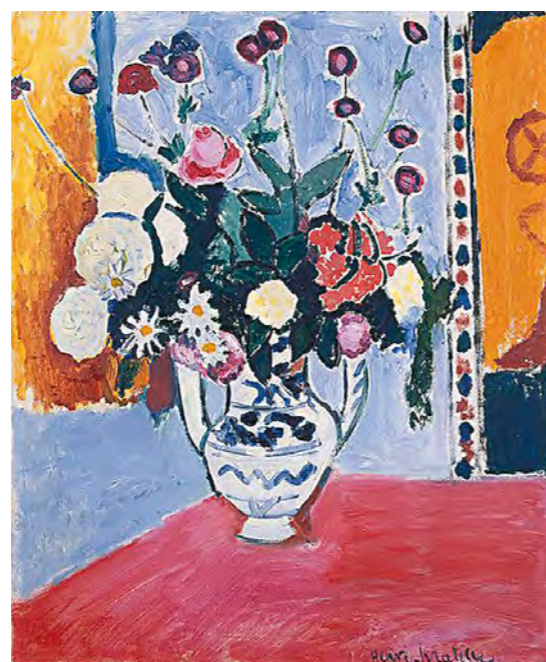
KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:
| Nyolcak és aktivisták. Kieselbach Galéria, Budapest, 1999. november 12-21.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:
| Rum Attila: Cziganý Dezső.
Magánkiadás, Budapest, 2004., 144. (112. kép)

Cziganý D.

1. Felix Vallotton: Csendélet vázával, 1920 körül
The Metropolitan Museum of Art, New York

2. Henri Matisse: Virágcsokor kétfülvő vázában, 1907
Ermitázs, Szentpétervár

3. Henri Rousseau: Virágcsokor margarétával, 1910
magántulajdon

1912 novemberében a Nyolcak, többek között Czigány, Czöbel, Kernstok, Márffy és Lesznai szereplését is nélkülöző utolsó kiállításukat, a budapesti Nemzeti Szalonban rendezték meg. Ebben az évben Czigány már egyéni útra lépve, tavasszal ismét a hivatalos művészet fővárosi fellegvárának számító Múcsarnokban mutatta be legújabb műveit, egy tájképet, két csendéletet és egy megrendelésre festett, konvencionális portrét. Ugyanekkor monumentális (sajnos nem sokkal később megsemmisült) falképet festett a Park Szanatóriumban, valamint részt vett a nagybányai művészet fejlődését bemutató, híres retrospektív tárlaton, és a kölni nemzetközi kiállításon is. Sok irányban tapogatózott tehát és láthatóan nehezen találta helyét a megváltozott közegben, magánéleti és művészi válságra rányomta bélyegét mindennapjaira. Amikor pár évvel később, 1915 körül megfestette a most aukcióra kerülő gyönyörű, klasszikus nyugalmú virágcsendéletét, már normalizálódtak a körülményei és a krisztusi életkorba érve, sikerrel tette túl magát a Nyolcak forradalmi hevületű időszakán. Egyfajta lehiggadást konstatait nála a korabeli kritika, mely csupán az ifjonti kísérletek korának lezárultát jelentette, nem pedig korábbi művészeti alapelveinek feladását.

Czigány 1915 decemberében a legjelentősebb budapesti tárlatokon, komoly kollekciókkal szerepelt. A Múcsarnokban három, a Nemzeti Szalonban pedig hét olajképet mutatta be ekkor. A kritikák szinte kivétel nélkül örömmel üdvözölték kiállított műveit. A *Hét* című nagy példányszámban megjelenő hetilap például a következő sorokban méltatta: „...Czigány Dezső a maga lehigadt, komoly és már-már szinte teljesen kiérett művészetének legfrissebb termékeivel egész falat dekorál. A művészi szépség igazi kis szigete ez a fal itt; ha – mint megérdemelné – a kitűnő fiatal művész megkapná a Múcsarnokban az idei Rudich-díjat, ez az értékes kollekció is bizvást javára billenthetné a mérleget.” Czigány a Múcsarnokban bemutatott reprezentatív női aktjával valóban elnyerte az Erzsébetvárosi Kaszinó ötszáz koronás Akt-díját, mely úgy erkölcsi, mind anyagi szempontból jelentős elismerésnek számított ekkor. Mondhatni, hogy Czigány 1915 végére meghódította a hazai művészeti élet hivatalos szegmensét is, festészete beérett és tulajdonképpen megvalósította a Nyolcak egyik legfontosabb célkitűzését, az új szellemű, modern alapokra helyezett múzeumi minőségű művészetet. A most aukción szereplő virág és gyümölcs-csendélet nagy valószínűséggel szerepelt vala-

melyik említett, 1915-ös tárlaton, de ez sajnos csak feltételezhető. A szilárd alapot képező, vaskos tölgy vagy bükkfa asztallapra helyezett egyszerű vizeskancsó, a benne pompázó őszi virágcsokor és a mellette feltűnő néhány gömbölyded gyümölcs, hűen tükrözi a művész alapvető képkomponálási módszerét. A tárgyak kissé rálátásos perspektívában tűnnek fel, hasonlóan Cézanne csendéleteihez. A köznapie képelemek plasztikusan formáltak és színeikben rendkívül gazdagon árnyaltak. Az alapvetően naturalista felfogású festményben így kedvét lelhetette a valószínűleg igénylő és a modern vívmányokat kedvelő műbarát egyaránt. Czigány új csendéleteivel és tájképeivel, tulajdonképpen Matisse azon művészi iránymutatása felé kezdett ekkoriban gravitálni, melyet a francia művész a következőképp fogalmazott meg pár évvel korábban: „Az én álmod egy olyan művészet, melyet egyensúly, tisztaság, nyugalom tölt be, melynek tárgya nem nyugtalanít és sok figyelmet nem igényel, amely minden szellemileg elfoglalt egyénnek, épp úgy a kereskedőnek, mint a művésznek enyhülésül szolgál. Szóval: szellemileg megnyugtat, hasonlóan egy jó karosszékhez, mely a fizikai kimerülés számára nyújt felüdülést.” Czigány ezen az úton haladt tovább, máig tartó sikerrel.

RUM ATTILA